

Олена Орлова

доцент кафедри
загальноправових дисциплін,
кандидат юридичних наук, доцент

Вадим Ханчич

здобувач вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ, м. Дніпро)*

**ІНТЕГРАЦІЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ
У СИСТЕМУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ**

Громадяни України є одними із лідерів по зверненню до Європейського суду з прав людини за захистом своїх порушених прав, які передбачені Європейською конвенцією з прав людини та Конституцією України.

Зокрема, така тенденція пояснюється існуванням в середині країни неефективного національного механізму захисту прав та свобод громадян, який потребує докорінних змін на всіх ланках своєї діяльності. Особливо важливим це питання постає в умовах європейської інтеграції України, оскільки одним із ключових кроків щодо набуття такої інтеграції є приведення українського законодавства у відповідність до норм Європейської конвенції, акумулювання європейського досвіду та застосування його на практиці у власній правозахисній діяльності.

Звертаючись до Європейського суду з прав людини, громадяни не тільки висвітлюють актуальні проблеми країни, національних механізмів захисту прав та свобод, але й надають унікальну можливість виправити та зміцнити фундаментальні засади захисту прав громадян у державі, використовуючи напрацювання та підказки європейських колег.

Практика Європейського суду з прав людини є динамічним процесом, який не стоїть на місці, а отже постійно привертає увагу практиків, науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних.

Серед них можна назвати С.Ф. Афанасьєва, С.В. Васильєва, І.В. Воронцова, Г.А. Гаджиева, В.В. Комарова, П.П. Андрушка, К.П. Задою, О.О. Дудорова, С.В. Клименка, О.В. Константія, М.Н. Кучіна, В. Палюка, А.О. Селіванова, А.Р. Султанова та ін.

В національному законодавстві застосування Європейського суду з прав людини ґрунтується на таких законодавчих актах:

➤ Європейська конвенція з прав людини та Закон України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Першого протоколу та протоколів №2, 4, 7, 11 та 14 до Конвенції»;

➤ Конституція України та Закон України «Про міжнародні договори» від 29.06.2004 №1996-IV;

➤ Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [3].

Наявність вже цих законодавчих актів відображає повноцінну інтеграцію практики рішень, механізму Європейського суду з прав людини у систему національного законодавства України.

Однак, незважаючи на тісний взаємозв'язок Європейського суду з прав людини з національною системою законодавства, залишається низка невирішених питань, пов'язаними як з практичними аспектами, такі як застосування рішень ЄСПЛ під час судочинства, так і з законодавчими – відсутність єдиної концепції щодо виконання рішень ЄСПЛ. Це питання чи не найбільше викликає дискусії серед вітчизняних правників, оскільки постає незрозумілим чи всі рішення ЄСПЛ підлягають виконанню або тільки ті, в яких Україна була відповідачем і ЄСПЛ були визнані порушення, допущенні з її сторони.

Також, серед аспектів, які потребують більш детального дослідження та вирішення можна навести наступні:

➤ невизначеність у правовій природі практики ЄСПЛ як джерела права у національному законодавстві. А. Туманов слушно зазначає, що судова практика ЄСПЛ є джерелом права і її правотворча роль не заперечується. Однак, поряд із цим, точаться дискусії щодо прецедентного

характеру рішень ЄСПЛ [2];

➤ неоднорідність практики ЄСПЛ. Існує потреба у розмежуванні рішень, які ухвалені у справах проти України, та рішень, ухвалених у справах проти інших держав. Серед науковців, обов'язковість рішень, які ухвалені у справах проти України, не викликає сумнівів, однак, щодо обов'язковості других виникають сумніви та розбіжності. Сформувався два підходи з цього питання. Так, прихильники першого підходу наголошують на обов'язковості виключно рішень ЄСПЛ, ухвалених проти України [1, с. 72], натомість автори, що дотримуються другого підходу, наполягають на обов'язковості всіх рішень ЄСПЛ безвідносно до того, проти якої держави вони ухвалені [3, с. 6].

➤ відсутність офіційних перекладів практики ЄСПЛ у справах проти інших держав, оскільки ЄСПЛ ухвалює рішення англійською чи французькою мовою, а Україна взяла на себе зобов'язання офіційного перекладу тільки рішень ЄСПЛ, ухвалених проти України. Це, у свою чергу, позбавляє учасників судового процесу, суддів, які не володіють мовами оригіналу, успішно застосовувати рішення ЄСПЛ [3, с. 6].

➤ не сформована правова культура, яка буде направлена на застосування ЄСПЛ та рішень ЄСПЛ під час правозастосовної діяльності, адже більшість діючих суддів, учасників судового процесу, громадян виховані з відсутністю природно-правового мислення, на якому базується правотлумачна практика ЄСПЛ.

Незважаючи на все більшу інтеграцію України в усталені європейські норми, наразі залишається критично невирішеними проблеми, пов'язані з застосуванням практики ЄСПЛ під час розгляду та вирішення справ в національних судах. Порушення прав та свобод людини, і неможливість ефективного їх захисту завдає не тільки небезпеку, дискомфорт громадянам, але й сповільняє розвиток цілої країни, усіх інститутів. Невідкладні заходи з боку держави повинні бути пов'язані зі створенням відповідних баз даних із доступними перекладами практики ЄСПЛ українською, а також вироблення певних рекомендацій вищих судових інстанцій та надання ними прикладів застосування відповідних джерел права під час відправлення правосуддя, що здатне підвищити загальну культуру застосування практики ЄСПЛ під час відправлення правосуддя в судах нижчих інстанцій.

1. Васильєв С.В. Місце практики Європейського суду з прав людини в цивільному судочинстві України. *Проблеми законності*. 2012. Вип. 120. С. 70–82.

2. Комаров В.В. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод і практика судочинства. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства за заг. ред. В.В. Комарова. Х.: Харків юридичний, 2008. С. 13–38.

3. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя. Науково-методичний посібник для суддів. Координатор проєктів ОБСЄ в Україні, 2015.

Каміль Примаков

доцент кафедри загальноправових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ (м. Дніпро),
кандидат юридичних наук

ІНСТРУМЕНТИ У ФУНКЦІОНУВАННІ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

В науці адміністративного права, так і у правозастосовній діяльності важливе місце займає така категорія, як інструменти діяльності публічної адміністрації. Дуже частими та вживаними є також поняття, як форми діяльності публічної адміністрації і інструменти публічного адміністрування. Зміна термінології, існування різних понять, що відображають діяльність публічної адміністрації обумовлено прагненням адаптувати систему та механізми державного управління до європейських стандартів. У такому ракурсі, зараз відбувається оновлення та переосмислення понятійного-категоріального апарату, зміні організаційної та правової діяльності публічної адміністрації, обумовленні європейською інтеграцією нашої держави. Тому, використання застарілих чи не виважених підходів до розуміння сутності і змісту діяльності публічної адміністрації